

DSSSB TGT & PGT

Part-B

SCHOLAR BATCH

संस्कृत

सन्धि

Part -4

LIVE 21-03-2024 05:00 PM

र = रुरु

अपदेशोऽजानुनासिक इत्

30
११॥ १२
१८
अण
के पर अण
वृक्षान्
रपवः
(अ ई अ)

वसन्त + केतुः

अ + के
वसन्तः अर

महा + ऋषि = मार्षि इ (अं)

अर्

- तवन्कारः

तव + लृकारः =

(अं) (लृं) = (अं) ए ओ

अल्

DSSSB TGT & PGT संस्कृत SCHOLAR BATCH

लोपविधायकं विधिसूत्रम्

8.3.19

लोपः शाकल्यस्य ८।३।१९ ॥ विकल्प

अवर्णपूर्वयोः पदान्तयोर्यवयोर्लोपो वाऽशि परे ।

अवर्ण + पदान्त य व + अश् (प्रत्याहार)

उदा०-

ह्रस्व + इह = ह्रस्व अय इह

ए + इह = ह्रस्व अय इह

ह्रस्व अय इह

ह्रस्व अय इह

अय् अय् अय् अय्
अय् अय् अय् अय्

स्वर + 3, 4, 5
अय् अय् अय्

जोषाऽदृशं
ह्रस्व इह

DSSSB TGT & PGT संस्कृत SCHOLAR BATCH

अधिकारसूत्रम्

पूर्वत्रासिद्धम् ॥१॥१॥१॥

अध्याप्य पाद सूत्रं

$$8 \times 4 = 32 \text{ पाद}$$

(अध्याप्य पाद)

8-4-68 अ अ

सपादसप्ताध्यायीं प्रति त्रिपाद्यसिद्धा, त्रिपाद्यामपि पूर्वं प्रति परं शास्त्रमसिद्धम् ।

हर इह, हरयिह । विष्ण इह, विष्णविह ।

सपादसप्ताध्यायी त्रिपादी

$$7 + \frac{1}{4}$$

$$8-1-1$$

हा हे रा ऐ च

$$8-2-1$$
$$8-2-2$$
$$8-2-3$$

વિચિત્રા + હહ

ઓ + હે
અવ

વિચિત્રા અવ હહ

વિચિત્રા હહ

વિચિત્રાવિહ

DSSSB TGT & PGT **संस्कृत** SCHOLAR BATCH

वृद्धिसंज्ञाविधायकं **संज्ञासूत्रम्**

वृद्धिरादैच् १।१।१ ।

आदैच्च वृद्धिसंज्ञः स्यात् ।

वृद्धिः : आत् ऐच्
आ ऐ औ

DSSSB TGT & PGT **संस्कृत** SCHOLAR BATCH

वृद्धिविधायकं विधिसूत्रम्

वृद्धिरेचि ६ । १।८८ ॥

आदेचि परे वृद्धिरेकादेशः स्यात् । गुणापवादः ।

कृष्णौकत्वम् । गङ्गाघः । देवैश्वर्यम् । कृष्णौत्कण्ठ्यम् ।

आत्
(अवर्णात्)

+ एप् = वृद्धि (आ रे औ)

ए, ओ, ऐ औ =

बाह्ये अवर्णात् + आन् = गुण

आमान्प

उत्सर्ग

विशेष

अपवाद

बाध्यक

H-W

$$\begin{array}{c}
 \text{कृष्ण} + \text{लक्ष्मण} \\
 \text{अ} + \text{क} = \text{आ} \text{ (कृष्ण लक्ष्मण)} \\
 \text{+ub} \quad \text{+ub} \quad \text{+ub} \quad \text{+ub आने} \\
 \text{नाम} \\
 \text{रे} \\
 = \frac{\text{अ}}{\text{कृष्णलक्ष्मण}}
 \end{array}$$

गङ्गा + ओद्यः

आ + ओ = आ ऐ औ

औ = गङ्गाद्यः

दैव + ऐश्वर्यम्

अ + ऐ = आ। ऐ ओ

= दैवैश्वर्यम्

वृद्धिविधायकं विधिसूत्रम्

एत्येधत्यूट्सु ६।१।८९ ॥

अवर्णादिजाद्योरेत्येधत्योरूठि च परे वृद्धिरेकादेशः स्यात् ।

उपैति। उपैधते प्रष्टौहः एजाद्योः किम् ? उपेतः। मा भवान् प्रेदिधत्।

अवर्णात् + एति / एधते / ऊहः

उप + एति =

$$\frac{\text{अप}}{\text{क००}} + \frac{\text{एत}}{\text{क००त}} = \text{आ} \textcircled{\text{ऐ}} \text{ओ}$$

अपैत

$$\frac{\text{अप} + \text{एथत}}{\text{अपैथत}}$$

$$\frac{\text{प्र} + \text{उरत}}{\text{प्रैत}} = \text{आ} \textcircled{\text{ऐ}} \text{ओ}$$

प्रैत

वार्तिकम् - अक्षादूहिन्यामुपसङ्ख्यानम् ।

अक्षौहिणी सेना ।

$$\begin{array}{c} \text{कै.प.} \\ \text{अक्ष} + \text{उहिनी} = \text{आ ऐ औ} \\ \text{= अक्षौहिणी} \end{array}$$

वार्तिकम्- प्रादूहोढोढ्येषैष्येष ।

प्रौहः । प्रौढः । प्रौढिः । प्रैषः । प्रैष्यः ।

प्राह्

प्र + ऊह / ऊढ / उढि / ऐषः / ऐष्यः = उह्रि
(आ, ऐ, औ)
प्रौहः / प्रौढः / प्रौढिः / प्रैषः / प्रैष्यः

DSSSB TGT & PGT **संस्कृत** SCHOLAR BATCH

वार्तिकम् - ऋते च तृतीयासमासे ।

सुखेन ऋतः, सुखार्तः । तृतीयेति किम् ? परमर्तः ।

सुख + ऋतः = आ + रे ओ + अवणानि + ऋत
↓
तृतीया समास
= सुखार्तः (उरण परः)

सुखेन ऋतः
सुख (टा) ऋत (सु)
सुख + ऋत
अ ऋ

वार्तिकम्- प्रवत्सतरकम्बलवसनार्णदशानामृणे ।

प्रार्णम्, वत्सतरार्णम् इत्यादि ।

प्र	+	त्रार्णम्	=	प्रार्णम्
वत्सतर	+	त्रार्णम्	=	वत्सतरार्णम्
कम्बल	+	त्रार्णम्	=	कम्बलार्णम्
वसन	+	त्रार्णम्	=	वसनार्णम्
त्रार्ण	+	त्रार्णम्	=	त्रार्णार्णम्
दश	+	त्रार्णम्	=	दशार्णम्